Затверджено на засіданні кафедри
трудового, екологічного та аграрного права
протокол № 1 від 26.08.2026 р.

ПРОГРАМОВІ ВИМОГИ
з навчальної дисципліни
«Правова охорона довкілля в Україні та ЄС»

Змістовий модуль 1. Загальна частина.

Тема 1. Формування правових засад охорони довкілля в Україні та ЄС

Форми взаємодії суспільства та природи, їх розвиток і закріплення в праві. Основні напрямки охорони довкілля. Розвиток екологічного права України як галузі права.

Історія формування права навколишнього середовища ЄС. Поняття та місце права навколишнього середовища ЄС у системі європейського права. Охорона довкілля як пріоритетний обов'язок держав-членів ЄС. Перспективи розвитку права навколишнього середовища ЄС.

Тема 2. Екологічне право як галузь права України. Предмет і структура права навколишнього середовища ЄС

Поняття екологічного права України, предмет і метод еколого-правового регулювання. Система екологічного права України. Співвідношення екологічного права України з іншими галузями права. Поняття і види об'єктів екологічного права.

Управління охороною навколишнього середовища в ЄС. Предметні сфери регулювання права навколишнього середовища ЄС. Інструменти та механізми ЄС у сфері охорони довкілля.

Тема 3. Джерела правової охорони довкілля в Україні та ЄС

Поняття джерел екологічного права України, їх види та система.

Установчі договори як джерела правової охорони довкілля в ЄС. Норми вторинного права ЄС у сфері охорони довкілля. Рішення Суду ЄС як джерела правової охорони довкілля. Міжнародні договори ЄС у сфері правової охорони довкілля.

Тема 4. Принципи правової охорони довкілля в Україні та ЄС

Принципи екологічного права України. Особливості галузевих принципів екологічного права України.

Загальні принципи права ЄС і охорона довкілля. Принцип інтеграції питань охорони довкілля в політику та дії ЄС. Принципи пропорційності та субсидіарності.

Принципи права навколишнього середовища ЄС. Принципи попередження та перестороги. Принцип відшкодування шкоди шляхом її усунення на початку виникнення. Принцип сталого розвитку. Принцип забруднювач платить.

Тема 5. Екологічні права та обов'язки громадян за законодавством України та ЄС

Екологічні права громадян в міжнародному, європейському та національному законодавстві. Особливості та система екологічних прав громадян України.

Право на безпечне для життя та здоров'я довкілля. Право на екологічну інформацію. Право на участь громадськості в прийняті рішень з питань, що стосуються довкілля. Право на захист порушених екологічних прав і відшкодування шкоди. Екологічні обов'язки громадян.

Тема 6. Право власності на природні об'єкти та їх ресурси й право природокористування в Україні

Поняття та особливості права власності на природні об'єкти та їх ресурси. Юридична конструкція права власності народу України. Форми власності на природні ресурси.

Поняття права природокористування, принципи природокористування. Види права природокористування. Особливості права орендного природокористування. Суб'єкти та об'єкти права природокористування. Підстави виникнення, зміни та припинення права природокористування. Загальні та спеціальні права й обов'язки користувачів природних ресурсів.

Тема 7. Правові засади управління в галузі охорони довкілля в Україні. Роль інституційного механізму ЄС у розвитку та застосуванні права навколишнього середовища ЄС

Поняття, види, мета та особливості управління в галузі охорони довкілля в Україні. Система галузевих органів управління в галузі охорони довкілля в Україні. Поняття та система функцій екологічного управління. Моніторинг довкілля та кадастри природних ресурсів. Екологічне прогнозування, програмування, планування. Ліцензування і видача дозволів в галузі використання природних ресурсів. Екологічне нормування і стандартизація. Система екологічних нормативів. Державний екологічний контроль: поняття, мета, суб'єкти, порядок здійснення. Поняття, суб'єкти, об'єкти оцінки впливу на довкілля. Процедура оцінки впливу на довкілля. Форми участі громадськості в прийнятті управлінських рішень у галузі охорони довкілля. Статус громадських інспекторів з охорони довкілля.

Функції інституцій ЄС у сфері охорони навколишнього середовища. Європейська рада. Європейська Комісія. Генеральний директорат з навколишнього середовища. Генеральний директорат з питань клімату. Генеральний директорат з енергетики. Генеральний директорат з розвитку сільського господарства та сільської місцевості. Генеральний директорат з

охорони здоров’я та безпеки харчових продуктів. Генеральний директорат регіональної та міської політики. Європейське виконавче агентство з клімату, інфраструктури та навколишнього середовища. Рада ЄС. Європейський Парламент. Суд ЄС.

Функції органів ЄС у сфері охорони навколишнього середовища. Європейський інвестиційний банк. Європейський комітет регіонів. Комісія з навколишнього середовища, зміни клімату та енергетики. Комісія природних ресурсів. Омбудсмен.

Децентралізовані агенції ЄС у сфері охорони навколишнього середовища та їх функції. Європейське агентство з навколишнього середовища. Європейське агентство морської безпеки. Європейське агентство з контролю за рибальством. Європейське агентство з безпеки харчових продуктів. Агентство зі співробітництва регуляторів енергетики.

Дорадчі органи в сфері охорони навколишнього середовища на рівні ЄС.

Змістовий модуль 2. Особлива частина.

Тема 8. Правова охорона біологічного різноманіття в Україні та ЄС

Концепція охорони біологічного різноманіття в міжнародному та європейському праві. Збереження й охорона дикої флори та фауни й природних середовищ їх існування в законодавстві ЄС. Правове регулювання торгівлі видами дикої флори та фауни в межах ЄС. Охорона біологічного різноманіття від негативного впливу генетично модифікованих організмів.

Правовий режим екологічної мережі України. Правовий режим природно-заповідного фонду України. Характеристика Червоної та Зеленої книг України як одних із правових інструментів захисту біологічного різноманіття.

Тема 9. Правова охорона лісів в Україні та ЄС

Становлення законодавства ЄС у сфері охорони лісів. Огляд положень нормативно-правових актів ЄС щодо охорони лісів. Цілі та завдання нової лісової стратегії ЄС до 2030 року.

Заходи охорони рослинного світу та лісів за законодавством України. Юридична відповідальність за порушення вітчизняного законодавства про рослинний світ і ліси.

Тема 10. Правова охорона вод в Україні та ЄС

Правові засади управління річковими басейнами в ЄС. Правові засади управління ризиками підтоплення в ЄС. Попередження дефіциту води та посух. Забезпечення доступу до питної води та гарантування її якості. Охорона морських вод.

Правові заходи охорони вод від забруднення, засмічення і виснаження за законодавством України. Юридична відповідальність за порушення вітчизняного водного законодавства.

Тема 11. Правова охорона атмосферного повітря в Україні та ЄС

Міжнародна та європейська політика щодо попередження забруднення атмосферного повітря. Забезпечення якості атмосферного повітря за законодавством ЄС. Напрями охорони атмосферного повітря в залежності від джерел забруднення. Європейська програма охорони атмосферного повітря.

Поняття та особливості правового режиму атмосферного повітря. Система екологічних нормативів в галузі охорони атмосферного повітря. Організаційно-правовий режим охорони атмосферного повітря. Правовий режим санітарно-захисних зон.

Тема 12. Правові засади поводження з відходами в Україні та ЄС

Загальна характеристика законодавства ЄС у сфері поводження з відходами. Основні положення правового регулювання поводження з відходами. Правове регулювання операцій поводження з відходами. Правове регулювання поводження з окремими видами відходів.

Поняття та класифікація відходів, їх правове регулювання в Україні та режим власності. Операції поводження з відходами та правові вимоги до їх здійснення. Обов’язки суб’єктів поводження з відходами.

Тема 13. Правові засади попередження змін клімату в Україні та ЄС

Правові основи боротьби з зміною клімату в ЄС. Кліматичні дії ЄС та Європейська зелена угода. Кліматичні стратегії та цілі ЄС. Законодавство ЄС у сфері зменшення викидів парникових газів. Європейська система торгівлі квотами на викиди. Альтернативні види енергії як засіб попередження зміни клімату.

Тема 14. Правові аспекти співпраці України та ЄС у сфері охорони довкілля

Співпраця України та ЄС у сфері охорони довкілля: правові основи та цілі. Адаптація екологічного законодавства України до стандартів ЄС за напрямками: управління довкіллям; якість атмосферного повітря; управління відходами; якість води та управління водними ресурсами; охорона природи; промислове забруднення та техногенні загрози; зміни клімату; генетично модифіковані організми.